

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Легези Євгена Олександровича на дисертаційне дослідження Гудим Інги Володимирівни на тему «Адміністративно-юрисдикційні провадження в адміністративному процесі», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» у разовій спеціалізованій вченій раді

Актуальність обраної теми

Адміністративно-юрисдикційні провадження є невід'ємною складовою системи публічного адміністрування в Україні. Вони передбачають здійснення органами державної влади, місцевого самоврядування та іншими наділеними владними повноваженнями суб'єктами діяльності, спрямованої на розгляд і вирішення справ про адміністративні правопорушення, застосування заходів адміністративного примусу, вжиття дисциплінарних стягнень тощо. Ефективність і законність цих проваджень прямо впливає на стан забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, інтересів держави та суспільства.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів публічної адміністрації регламентується низкою нормативно-правових актів, провідне місце серед яких посідають Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення та відповідні галузеві закони. Водночас, наявна система нормативного регулювання адміністративно-юрисдикційних проваджень далеко не позбавлена прогалин і недоліків. Непоодинокими є випадки застосування адміністративним органом заходів юридичної відповідальності із порушенням встановленої процедури, неправильною кваліфікацією правопорушень, необґрунтованим обмеженням прав громадян тощо.

Актуальність комплексного дослідження адміністративно-юрисдикційних проваджень зумовлена необхідністю вдосконалення їх нормативно-правового

забезпечення, підвищення якості провадження в цій сфері, посилення гарантій захисту прав учасників відповідних процедур. Саме тому дана тематика привертає увагу багатьох науковців у галузі адміністративного права та процесу, які зацентовують увагу на різних аспектах адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Необхідність ґрунтовного дослідження адміністративно-юрисдикційних проваджень, виконаного І.В. Гудим, зумовлена потребою комплексного опрацювання питання кодифікації відповідного законодавства, формування єдиних уніфікованих процедурних стандартів здійснення адміністративної юрисдикції, визначення оптимальних процесуальних гарантій прав осіб, до яких вживаються такі заходи, формування єдиної цілісної концептуальної моделі здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень різних видів, їх взаємозв'язку та місця в адміністративному процесі.

Виходячи з цього, тема рецензованого наукового дослідження І.В. Гудим є цілком актуальною і своєчасною з огляду на потреби адміністративно-правової науки та практики діяльності суб'єктів адміністративно-юрисдикційних проваджень.

Про актуальність теми дисертації І.В. Гудим свідчить також її відповідність виконанню основних положень Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р., пріоритетного напрямку «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, пп. 1, 8, 17 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454, та загальноуніверситетської наукової теми «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими з точки зору логіки та методології наукового дослідження. Їх отриманню передувала значна робота з аналізу наукових джерел, в яких висвітлюються питання дослідження сутності, змісту і видів адміністративно-юрисдикційних проваджень, їх місця та ролі в адміністративному процесі на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації.

Використовуючи порівняльно-правовий, логіко-семантичний, формально-юридичний метод, методи аналізу та синтезу, класифікації та групування, метод моделювання, індуктивний та дедуктивний методи, а також соціологічні прийоми отримання інформації: аналіз документів, статистичні аналізи проведено теоретичне узагальнення наукових розробок і позицій провідних вчених, що дозволило здобувачеві сформулювати низку важливих наукових положень, висновків та рекомендацій.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено опрацюванням значного обсягу використаних джерел – більше 150 найменувань.

Комплексність і системність дослідження зазначеної проблематики демонструє структура дисертації І.В. Гудим. Так, автор, розглядаючи у першому розділі правову природу, поняття та види адміністративно-юрисдикційних проваджень, дисертантка з'ясувала правову природу адміністративно-юрисдикційних відносин. Висвітила місце та роль адміністративно-юрисдикційних проваджень в структурі адміністративного процесу. Також у першому розділі визначила поняття, властивості та класифікацію адміністративно-юрисдикційних проваджень.

Другий розділ присвячено дослідженню правових та організаційних

основ здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень, у результаті чого охарактеризовано нормативні засади здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень, визначено коло суб'єкти адміністративно-юрисдикційних проваджень та їх процесуальну правосуб'єктність. Окрему увагу у розділі приділено стадіям як структурним елементам адміністративно-юрисдикційного провадження.

У третьому розділі дисертантом здійснено характеристику та визначено особливості здійснення окремих видів адміністративно-юрисдикційних проваджень, а саме: провадження у справах про адміністративні правопорушення, адміністративно-юрисдикційні провадження з розгляду скарг, дисциплінарні провадження, провадження у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу, а також провадження у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу.

З огляду на це, рецензоване наукове дослідження є логічним і таким, що відповідає меті та завданням, а його цілісність забезпечується належним структуруванням матеріалу.

Про обґрунтованість та достовірність основних результатів дисертаційної роботи свідчить також рівень їх практичного впровадження у наукову діяльність та навчальний процес.

Основні наукові положення і висновки рецензованої дисертаційної роботи відображено в одинадцяти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у семи тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, основними публікаціями дозволяє визнати, що достовірність її результатів не викликає сумніву. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи визначається тим, що вона є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень сутності, змісту і видів адміністративно-юрисдикційних проваджень, визначення місця та ролі в адміністративному процесі на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації. В роботі теоретично обґрунтовуються та переконливо підтверджуються емпіричними даними висновки, рекомендації та положення, які відрізняються новизною та перспективністю. Значну частину результатів дослідження одержано вперше, окремі положення набули подальшого розвитку та удосконалення.

Погоджуючись у цілому з усіма, визначеними автором науковими положеннями, висновками та пропозиціями, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на деяких з них.

Заслуговує на схвалення та підтримку позиція автора щодо необхідності удосконалення теоретичних положень щодо: 1) визначення понять: «юрисдикція»; «адміністративна юрисдикція», «адміністративно-юрисдикційні відносини», «провадження у справах про адміністративні правопорушення»; «дисциплінарне провадження», «адміністративне провадження за скаргами»; 2) розмежування понять «адміністративно-юрисдикційні провадження» та «адміністративно-неюрисдикційні провадження»; «адміністративний процес» та «адміністративно-юрисдикційне провадження» (с. 27-28).

Переконливою є позиція автора щодо систематизації стадій як структурних елементів адміністративно-юрисдикційного провадження, яких поділено на: 1) обов'язкові (конститутивні) стадії, які є неодмінними частинами такого провадження, без них його виникнення, існування та розвиток взагалі неможливий (до них віднесено: а) збір інформації та встановлення фактів; б)

прийняття рішення; в) реалізація прийнятого рішення); 2) додаткові, стадії, які, на відміну від обов'язкових, виникають виключно за волевиявленням учасників такого процесу й за відсутності такого волевиявлення взагалі можуть і не виникнути (с. 118-119).

Визначено перелік та охарактеризовано суб'єктів адміністративно-юрисдикційних проваджень, яких класифіковано за: а) характером їх процесуального статусу (суб'єкти, що вирішують справу; суб'єкти щодо яких вирішується справа; допоміжні учасники адміністративно-юрисдикційного провадження); б) порядком здійснення компетенції (єдиноначальні та колегіальні); в) обсягом предметної компетенції (загальної, галузевої, міжгалузевої та спеціальної); г) характером функціональної компетенції; д) видами таких проваджень; е) рівнями, на яких діють органи та посадови особи адміністративної юрисдикції (галузеві, територіальні).

Отже, сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення подальшої концепції удосконалення структури та особливостей реалізації окремих видів адміністративно-юрисдикційних проваджень. На мій погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень, присвячених тематиці вдосконалення адміністративних процедур та відповідних проваджень в цілому.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-адміністративістів; успішна апробація на кафедральних заходах, науково-практичних конференціях.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертаційної роботи, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття. Робота І.В. Гудим є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке полягає у визначенні теоретичних засад, способів, механізмів та особливостей адміністративно-юрисдикційних проваджень, їх місця та ролі в

адміністративному процесі, а також удосконаленні зазначеного виду процесуальної діяльності, що є важливим як для науки, так і практичної діяльності.

Дисертація виконана українською мовою. Матеріал викладається чітко, послідовно, юридично грамотно, з використанням наукового стилю. Дослідження повною мірою відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених чинним законодавством.

В ході вивчення матеріалів дисертаційного дослідження І.В. Гудим не виявлено фактів порушення академічної доброчесності. Дисертантка коректна у здійсненні наукової полеміки, у рецензованій роботі наведені посилання на джерела інформації – ідеї, твердження, відомості, розробки, які згадані у тексті дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Поряд із зазначеними позитивними моментами у рецензованому дослідженні, як і в будь-якій по-справжньому творчій праці, в роботі І.В. Гудим містяться деякі дискусійні положення та положення, які потребують уточнення, а отже загальна позитивна оцінка дисертації не виключає певних зауважень і побажань, які носять рекомендаційний характер і можуть бути використані автором у подальших наукових дослідженнях.

1. В результаті дослідження авторка приходить до висновку, що до системи адміністративно-юрисдикційних проваджень слід віднести: дисциплінарні провадження; провадження з розгляду скарг; провадження у справах про адміністративні правопорушення; провадження у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу та досліджує їх зміст в межах окремих підрозділів, що логічно. В той же час за своєю сутністю застосування дисциплінарних стягнень в результаті дисциплінарного провадження та застосування адміністративних стягнень в результаті адміністративно-деліктного провадження теж заходами адміністративного

примусу, тому на нашу думку назву підрозділу 3.4. роботи «Проведення у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу» слід було викласти наступним чином «Проведення щодо застосування заходів адміністративного примусу без застосування заходів відповідальності», що і відповідає логіці викладеного авторкою матеріалу в його межах.

2. Доводячи в роботі пряму взаємозалежність адміністративного процесу та адміністративно-юрисдикційних проваджень, дисертантка наводить перелік аргументів на підтвердження такого висновку. Водночас деякі з них виглядають непереконливими, прикладом чого може бути те, що адміністративно-юрисдикційні провадження «утворюють певну сукупність процесуальних правовідносин, що відрізняються предметною характеристикою і зв'язаністю з відповідними матеріальними правовідносинами». Такий аргумент можна застосувати й до неюрисдикційних проваджень, адже ознака зв'язаності матеріальними правовідносинами характерна так само для обох видів проваджень.

3. Ряд рекомендацій, запропонованих автором, мають високу практичну цінність. Однак, це набуло свого відображення лише у відповідних актах впровадження у наукову діяльність та освітній процес. Проте, доцільно було б спрямувати численні авторські пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» та інших нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання процедур здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень, до профільного Комітету Верховної Ради України.

4. Дисертанткою доводиться доцільність розв'язання багатьох проблем реалізації адміністративного законодавства за допомогою аналізу та порівняння практичного досвіду зарубіжних країн щодо проваджень у справах про адміністративні правопорушення, для того щоб оновити та покращити українське законодавство з урахуванням корисних для правосуддя та адміністративно-юрисдикційної практики здобутків країн ЄС. Натомість не

пропонується, де саме у законодавстві України слід використати позитивну зарубіжну практику з цього питання.

5. У роботі декларується необхідність принципів перетворень як у самій системі адміністративного законодавства, що регулює процедури здійснення адміністративних проваджень, так і діяльності в цій сфері відповідних суб'єктів правозастосування у тому числі правоохоронного спрямування, наводиться статистика, велика кількість практичних та судових прикладів, проте не зовсім зрозуміло, яким чином повинна бути здійснена корекція зазначеної системи.

Висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості, а перелічені дискусійні положення складають підґрунтя для подальших досліджень та продовження роботи щодо удосконалення наукової думки, підтверджують творчий характер праці, яка добре підготовлена і належним чином оформлена.

ВИСНОВОК

Дисертація Гудим Інги Володимирівни на тему «Адміністративно-юрисдикційні провадження в адміністративному процесі», подана на здобуття ступеня доктора філософії є самостійною завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе для науки адміністративного права та правозастосовної практики завдання.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам, що пред'являються до такого різновиду наукових робіт у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, вимогам оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами,

внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її автор – Гудим Інга Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного і приватного права
ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів**

Є.О. Легеза

Корюк Т.В.

Л.К.

